

*Грибінчук В.А.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 103 «Науки про Землю»
Науковий керівник: Шевчук Л.М.,
д.б.н., проф., професор кафедри наук про Землю,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
nz2_gmv@student.ztu.edu.ua*

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (АНАЛІЗ ЗА ОСТАННІ 5 РОКІВ)

Надзвичайні ситуації (НС) воєнного характеру, що виникли на території України за останні п'ять років, суттєво вплинули на безпеку населення, стан довкілля та використання природних ресурсів. Воєнні дії призвели до масштабних руйнувань інфраструктури, забруднення земель і водних ресурсів, що викликало необхідність глибокого вивчення впливу таких ситуацій на екологічну та соціальну сфери. Ця проблема є актуальною, оскільки негативні наслідки можуть мати довготривалий вплив на економіку країни, здоров'я громадян та екологічний баланс, особливо в регіонах, безпосередньо залучених у конфлікт.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру справляють значний вплив на управління природними ресурсами, що проявляється в різних аспектах – від руйнування природного середовища до необхідності розроблення нових методів його захисту. Військові конфлікти часто призводять до руйнування екосистем, забруднення повітря, води та ґрунту, а також до втрати біорізноманіття. Під час бойових дій використовуються різні види зброї та техніки, викиди від яких можуть залишатися в навколишньому середовищі на десятиліття, порушуючи його природні процеси. Це створює довгострокові проблеми для відновлення природних ресурсів і сталого розвитку регіонів, які постраждали від військових дій.

На всій території України, де у зв'язку з актом збройної агресії з боку російської федерації, що відбувся 24.02.2022 та широкомасштабним вторгненням в Україну збройних сил російської федерації відповідно до підпункту 6 пункту 4 Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2003 р. № 368, та Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX, класифіковано НС воєнного характеру державного рівня. В кожній області України протягом 2022 року було зафіксовано не менше однієї надзвичайної ситуації військового характеру. Варто зазначити, що в інформаційно-аналітичних довідках ДСНС щодо надзвичайних ситуацій в Україні немає жодних даних про НС воєнного характеру протягом 2019-2021, а також у 2023 році, хоча під час повномасштабного вторгнення такі НС траплялися.

Військові конфлікти мають прямий вплив на землю і воду, руйнуючи їхні природні характеристики. Бомбардування, використання вибухових речовин, витоки нафтопродуктів та інших хімікатів викликають сильне забруднення земельних ресурсів, знижують родючість і сприяють деградації ґрунтів. Землі, що зазнали тривалого впливу важкої військової техніки та вибухових речовин, потребують значних зусиль із відновлення. Мінімізація наслідків надзвичайних ситуацій воєнного характеру вимагає комплексного підходу, що враховує як безпосередні екологічні наслідки, так і довгострокові ризики для здоров'я населення і відновлення економічної та соціальної інфраструктури. Насамперед необхідно організувати систему моніторингу, здатну оперативно оцінювати масштаби збитків і забруднення території. Для цього можна використовувати супутникові знімки, безпілотники та мобільні лабораторії, здатні вимірювати рівень забруднення ґрунту, води і повітря та надавати актуальні дані для ухвалення рішень.

Розроблення та реалізація національної стратегії відновлення територій необхідна для комплексного розв'язання проблем, що виникають унаслідок воєнних дій. Така стратегія має включати оцінку економічних втрат, планування інфраструктурних проектів, відновлення пошкоджених екосистем і забезпечення сталого регіонального розвитку. Співпраця з міжнародними організаціями та іноземна допомога полегшать реалізацію цих заходів і забезпечать доступ до ресурсів і технологій, необхідних для відновлення країни. Водночас удосконалення нормативно-правової бази в галузі охорони довкілля під час військових операцій сприятиме посиленню екологічного менеджменту та відповідальності за порушення.

Поєднання сучасних методів моніторингу, ефективних методів відновлення та активної участі громадськості може знизити екологічні втрати та забезпечити екологічну стійкість. Як пропозицію рекомендується зосередитися на розробленні національних стратегій з усунення екологічних наслідків військових операцій, включно з мобілізацією ресурсів, підвищенням відповідальності всіх учасників за стан довкілля та ухваленням законодавства щодо захисту природних ресурсів.